

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku häälekandja

Metropoolia

Nr **53**
 September
 2010

*Sest sina saad Kristuse
 tunnistajaks kõigile inimestele
 selles, mida sa oled näinud
 ja kuulnud. (Ap. 22,15)*

*Me tunnistame armu,
 kuulutame halastust,
 ei varja heategusid.
 (Suurest veepühitsuspalvest)*

11.–13. juunini toimusid Soomes Joensuu õigeusu kirikupäevad „Kirik – loodu lootus”, mida külastasid ka metropoliit Stefanus ja EAÕK delegatsioon ning mille peakülaliseks oli Konstantinoopoli patriarh Bartholomeos. (Vt lk 6)

Foto: Martin Toon

Kannatustest ja õnnest. Metropoliit Stefanus. **Lk 2** / Keskkonnapäeva läkitus. Patriarh Bartholomeos. **Lk 3** / Sinodaalne veerg. Piiskop Eelija. **Lk 3** / Lahkus metropoliit Johannes. Ülempreester Mattias Palli ja arhimandriit Andreas Larikka. **Lk 4** / Diakoniks pühitseti Toomas Erikson. Piiskop Eelija. **Lk 4** / Välisuudised. Preester Sakarias Leppik. **Lk 5** / Õigeusu kirikupäevad Joensuu. Arhidiakon Justinus. **Lk 6** / Metropoliit Stefanus on Kihnu aukodanik. Toomas Pajula. **Lk 6** / Saatse Vassili hauatähis. Preester Sakarias Leppik. **Lk 7** / Õigeusu pühakodade jäädvustamisest. Jaanus Plaat. **Lk 7** / Liturgia Vormsi saarel. Preester Jüri Ilves. **Lk 7** / Kirikuaasta algus. Metropoliit Stefanus. **Lk 8** / Kiusatustest. Isa Guy Lecourt. **Lk 8** / Reisikiri Petserist, Pihkvast ja Novgorodist. Tõnis Joarand. **Lk 12** / Suvine paastu- ja palvelaager. Nele Katvel. / **Lk 12**.

Äjas ja hädas

Foto: Gemadi Baranov

Maakera tabavad pidevalt igasugused kataklüsmid: maavärinad, vulkaanipursked, üleujutused, tsunamid. Televisioekraanil jooksevad lakamatult pildid segamini paisatud maailmast ja jahmunud inimestest, kes on läbi teinud õudusi.

Tekib vana küsimus: miks? Miks laseb Jumal niimoodi kurjusel võimutseda? Sellele küsimusele ei saa anda rahuldavat mõistuspärast vastust. Kuid me saame ütelda ühte: Jumal pole loonud kannatust, ta pole loonud surma; ta soovis oma loodule õnne, kuid loodu pöördus temast ära, otsustas elada isepäiselt ning selle endassesulgumise, lahukulöömise ja patu kaudu tuligi apostel Pauluse sõnade järgi maailma surm.

Siinkohal tasub täpsustada, et juba Moosese seaduse järgi on inimest tabavad kannatused ja õnnetused tema enese patu vili. Ja tasub ka meele pida, et kannatuse ja surma puhul seisame silmitsi mõistatusega, mida Piiblis kutsutakse „vägivalla saladuseks” (2Ts 2:7). Võtame näiteks Hiio, kelle peale langevad kõikvõimalikud hädad: ta kaotab oma saagi, lapsed, tervise. Hiio kisendab meeleheites: „See õõ jäägu viljatuks, ärgu olgu tal hõiskamist!” (Ii 3:7). Ometi ta ei kahtle: ta toob kuuldavale lootushüüdeid: „Ma tean, et mu Lunastaja elab [---]. Ja kuigi mu nahka on nõnda nülitud, saan ma ilma ihutagi näha Jumalat” (Ii 19:25-26). Ning ta tunneb, et tema ja Jumala vahel „ei ole (...) vahemeest, kes oma käe saaks panna meie mõlema peale” (Ii 9:33). Selleks vahemeheks saab Jeesus. Oma sündimisega astub ta inimihku. Sündimise kaudu võtab ta täielikult enda peale inimloomuse, Tema, kes ta on tõeliselt Jumal ja tõeliselt inimene.

Hiio pole ainus: igal ajastul on olnud inimesi, kes on „vägivalla saladuse” all puruks litsutuna ometi suutnud säilitada elava usu. Nad on mõistnud, et Jumal ei saa meelevaldselt vägivalla saladust lõpetada, sest maailma ja inimest luues ei loonud ta mitte hõlpsasti manipuleeritavaid roboteid ega siledat kataklüsmideta universumit, vaid maailma, kus inimene on vaba ning kus ta leiab oma vabaduse Jumalas. Jumal ei taha orje ega automaate, vaid sõpru, kelleni armastus saaks küündida. Armastus aga ei talu sundust. Kui Jumal oma kõigevägevuses oleks tahtnud lõpetada „vägivalla saladust”, ei oleks muidugi enam ühtki looduskatastroofi, kuid see oleks siis teine loodu, kus ei oleks vabadust, kuna seal poleks armastust. On üks asi, mida Jumal ei tee, ükskõik, kui traagilised tagajärjed sellel mittetegemisel ka ei oleks: nimelt ei sunni Ta inimest armastama.

„Kui Jumal poleks kurjust ette nähes julgenud sellepärast maailma luua, et ta oleks kurjust kartnud, siis oleks kurjus temast tugevam olnud,” kirjutab Johannes Damaskusest (7. sajand). Ehk teisisõnu, loomisakt sisaldab riski, mille Jumal meelega võttis, kuna ta armastab inimest.

Samas pole Jumal osavõtmatu ega ükskõikne meie katsumuste ja õnnetuste suhtes, vaid ta on kannatajate lähedal. Tuletagem meelde neid Jeesuse sõnu (Mt 10:30): „Aga teil on juuksekarvadki kõik ära loetud. Ärgu siis kartke! Teie olete enam väärt kui palju varblasi” (Mt 10:30, vrd Mt 6:26). Jumala silmis on iga olend sama kaaluga nagu kogu maakera. Jumal on lakamatult kohal nende südames, keda on tabanud rasked hoobid: surijate kannatusis, haavatute piinades, kõigi nende läbielamistes, kes on jõhkralt lahutatud neile kallitest lähedastest – kõiksugustes kannatuses!” Tema oma on meri, sest tema on selle teinud, ja tema käed on valmistanud kuiva maa” (Ps 95:5). Meie ees on see Jumala saladus, mis on kohal kõikides inimestes, eriti kannatajates, ja looduses, eriti kui „kogu loodus ägab üheskoos ja on üheskoos tuhudes” (Rm 8:22). Siis saab kõiki kannatusi, nii inimese kui ka maailma omi, võita armastusega Jeesuse Kristuse kaudu.

Dostojevski „Vendades Karamzovites” vastab Aljoša selliste sõna-

dega oma vennale Ivanile, kui see lükkab tohutute inimkannatuste tõttu tagasi kujutluse armastavast Jumalast: „Sa ütlesid praegu: kas on terves maailmas Olend, kes võiks ja kel oleks õigus andeks anda? Aga see Olend on, ja Tema võib kõik andeks anda, kõigile ja kõigele ja kõige eest; sest et Tema andis oma süütu vere kõigi ja kõige eest.”¹ Iga kord kui Jeesus paneb oma käe meie peale, võtab ta enda peale meie hädad, kogu meie kannatuse, ning kannab seda endaga, kui ta vabatahtlikult ristile tõuseb, sest pole suuremat armastust, kui anda oma elu nende eest, keda armastad. Sellepärast ongi võimalik kõhklemata väita, et inimese valu saab Jumala enese valuks.

Vahel juhtub, et mõni kristlane nimetab oma katsumusi (haigust, õnnetust, leina jm) Jumala karistuseks. „Mind karistatakse,” mõtlevad nad, „kuna ma olen pattu teinud!” Ränk eksitus. Vastupidi, me peame vankumatult kinnitama, et Jumal ei tunne mingit mõnu olendi karistamisest, vaid Ta tahab talle head ja saadab teda tema katsumustes. Selles suhtes on väga õpetlik evangelist Luuka jutustatud lugu kaheksateistkümnest inimesest, kelle peale langes Siloahi torn ja kes seeläbi hukka said (13:4-5). Kristuse ees oli tõstatatud küsimus jumalikust karistusest, ja tema vastas selle kohta: „Kas te arvate, et need kaheksateistkümmend (...) olid suuremad võlgased kui kõik muud inimesed, kes Jeruusalemmas elavad? Ma ütlen teile: Ei sugugi, vaid kui teie ei paranda meelt, hukkute kõik niisamuti.”

Parandage meelt ja muutke oma käitumist! Kui me vaatame enda sisse, siis me näeme tihti oma südames ainult kõrbe, ja harva heldust. Tõtt-ütelda on meie sisemine elu sageli üks hüljatud tühermaa, mis on maise elu päikese käes kõrbenud ja mida katab selle ilma murede tolmu. Siis me sõandamegi teha Jumalale etteheiteid ja unustame, et alles õpime tasapisi taas elustama oma seismist võimet näha Jumalat, ja näha teda sellisena, nagu ta on, mitte sellisena, nagu me teda kujutleme.

Sageli pole takistuseks keegi muu, kui meie ise. Meie ise, kes me end nii väga tähtsaks peame, ennast nii kõrgele seame, nii ennast täis saame, et sulgeme Jumalale avaneva akna. Meie ise, ja mitte Jumal, kelle kaela me varmselt ajame kõik maailma hädad, kuna meil pole

meeles muud kui meie ise ja meie mugavus, nii vaimne kui aineiline mugavus.

Veelgi enam: meid tabav äng ja mure hakkavad meid määrama. Nad saavad meie omaks ja me jääme neisse kinni. Niimoodi ei lase nad meil edasi liikuda, avaneda, anduda täielikult Jumala kohalolule, kes tahab meile ainult head ja nõuab vahel, et me suudaksime täielikult endast ja oma eluvaatest loobuda ning et me järgneksime talle südamega, kust on kadunud enesekindlad arvamused ja sentimentaalsed harjumused. Inimloomusega on see üllatav asi, et isegi kui ta tunneb rahunemisesse viivat teed, keeldub ta ometi seda mööda käimast.

„Sõna sai lihaks,” ütleb evangelist Johannes oma sisesejuhatuses (1:14). Jumal kehastub. Jumal võtab iga inimest kui dialoogipartnerit. Jumal on meiega nii Kaana pulma rõõmutsemises kui ka Ketsemani aia piinlemises. Ta võib ära surma ja põrgu ning annab meile kätte Ülestõusmise teeotsa, mis võib tihti tulla ootamatult ja jääda märkamatukski. Tema kaudu on nii surmal kui ka elul ülestõusmismekk man. Ta on mittesurm, ja mittesurm saab sestpeale maailma asupaigaks.

Siis saavad usk, usaldus ja lootus kõigest hoolimata elu õnnistuseks, ja seda õnnistust ootabki meie ühiskond kindlasti kõige janusemalt.

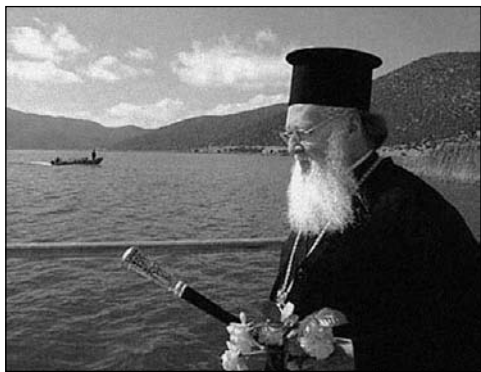
Üks režissöör filmis kord – oli veel nõukogude aeg – mõningase iroonilise huviga kristlastegruppi toona Leningradi-nimelise linna lähistel. Ta märkas nende seas üht naist. Naine oli noor ja ilus: hea suures plaanis võtta. Nõnda siis režissöör küsis talt: „Noh, kas kristlus teeb teid õnnelikuks?” Ja naine vastas: „Ma kannatan nagu kõik. Kristlane ei olda mitte selleks, et olla õnnelik, vaid selleks, et olla elus!”

✚ STEFANUS,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

¹ Fjodor Dostojevski, „Vennad Karamzovid”. Tlk Aita Kurfeldt. Tallinn: Kupar 2001, lk 460.

Oikumeenilise patriarhi Bartholomeose läkitus keskkonnapäevaks (2010)

Protokolli number: 828

✦ BARTHOLOMEOS

Jumala armust Konstantinoopoli,
Uue Rooma peapiiskop ja
oikumeeniline patriarh
Olgu Issanda, meie Päästja
Jeesuse Kristuse,
kogu looduse looja
arm ja rahu
kogu Kiriku peal

Kallid lapsed Issandas,

Juba enam kui kahekümne aasta eest avaldas meie õnnis eelkäija, lahkunud patriarh Dimitrios, keda ajendas terav teadlikkus keskkonnakriisi tõsidusest, aga ka Kiriku vastutusest sellega kohaselt tegeleda, esimese ametliku ringkirja

keskkonnakaitse teemal. Selles ringkirjas kuulutas emakirik esimese septembri – kirikuaasta alguse – keskkonnakaitse eest palvetamise päevaks ning teatas sellest kogu Kirikule, mis asub maa neljas nurgas.

Sestpeale on meie Kirik oma selgelt-nägelikkuses tugevdanud moraali armulaudset ja askeetlikku mõõdet, ammutades selleks pärimuse allikast. Ta näitab, kui tähtis on nii isiklikust kui ka üldisest vaatepunktist meie osalemine keskkonna kui ühiselt päranduseks saadud jumaliku loomingu kaitsmises. Praegu peab inimkond enneolematu majanduskriisi keskel toime tulema kõik-suguste katsumustega. Kuid need katsumused ei puuduta ainult meid kui indiviide, vaid kogu inimühiskonda. Kõik see mõjutab, kuidas me ümbritsevat maailma mõistame ja selles tegutseme ning milliseks kujunevad meie väärtused ja eelistused.

On tähtis märkida, et käesolev raske majanduskriis võib käivitada paljukuulutatud ja hädavajaliku ümberlülitumise keskkonna jätkusuutlikule arengule, st standardsele majandusli-

kule ja ühiskondlikule poliitikale, mille prioriteediks oleks keskkond, mitte ohjeldamatu majanduslik kasu. Pidagem kõik näitena mees, mis võib juhtuda majanduskriisi ja vaesuse käes kannatavate riikidega, nagu näiteks Kreeka, millel ometi on samal ajal erakordsed looduslikud rikkused: ainulaadsed ökosüsteemid, haruldane fauna ja flora, loodusvarad, võrratud maastikud, oht-ralt päikesepaistet ja tuult. Kui ökosüsteeme kahjustatakse ja nad kaovad, loodusressursid ammendatakse, maastikud hävitatakse ning kliimamuutus tekitab ennustamatuid ilmastikutingimusi, siis millest sõltub nende riikide ja kogu maakera majanduslik tulevik?

Seetõttu me väidame, et tänapäeval on hädasti vaja ühendada ühiskondlikud sanktsioonid ja poliitilised algatused, et toimuks arvestatav suunamuutus jätkusuutliku ja keskkonnateadliku arengu poole.

Meie õigeusu Kirikule kehastab keskkonna kui jumaliku ja hea loodu kaitsmine suurt vastutust iga inimesiku jaoks, hoolimata ainelisest või majanduslikust kasust. Jumal on

andnud meile kohuse ja ülesande üht-aegu töötada ja säilitada. See on otseselt seotud igapäevase elu iga aspektiga ja ainult neid mõlemat silmas pidades saame harmooniliselt koos eksisteerida looduse iga osaga ja kogu loodusmaailmaga tervikuna.

Seepärast kutsume teid kõiki üles, armsad vennad ja õed Issandas, osalema hiigelsuures ja õiglasel lahingus keskkonnakriisi leevendamise nimel, et ära hoida selle kõige hullemaid tagajärgi. Motiveerigem ennast harmooniseerima oma isiklikku ja kollektiivset elu ja hoiakuid looduse ökosüsteemi vajadustega, nii et iga liiki fauna ja flora maailmas ja universumis saaks elada, säilida ja õilmitseda.

1. september 2010

Teie armastav vend Kristuses ja
innukas eestkostja Jumala ees

✦ BARTHOLOMEOS
Konstantinoopolist

SINODAALNE VEERG

Püha Sinodi koosolekul 10. mail 2010 moodustati Püha Sinodi juurde arhiivikomisjon. Komisjoni juhivad pühitsetud piiskop Eelija, liikmed on ülempreester Ardalion Keskküla (Pärnu ja Saare piiskopkond), ülempreester Aleksander Sarapik (Tallinna peapiiskopkond; komisjoni teadussekretär) ja preester Tihhon Tammes (Tartu piiskopkond). Komisjoni esmased tööülesanded on: EAÕK dokumendihalduse- ja arhiivijuhendi koostamine; EAÕK juriidiliselt registreeritud koguduste dokumendihalduse ülevaatamine ja kokkuvõtlik iseloomustus (lähteseisu fikseerimine); EAÕK dokumentide loetelu koostamine (sarja tähis, nimetus, säilitustähtaeg, hoidja, juurdepääsu piirang, teabekandja); vastavalt dokumentide loetelule nende säilitamise sisseviimine ja tagamine; EAÕK koguduste liikmenimekirjaraamatute vormi väljatöötamine; salaste ja salaste talitustega seotud dokumentide vormi väljatöötamine (ristimine, laulatus, matus jne); koguduste arhiivide seisukorra ülevaatamine ja arhiveerimis-põhimõtete ühtlustamine. Koosolekul vaadati läbi liturgikakomisjoni ettevalmistatud proskomiidia korra uus

väljatöötus ja käsitati nime ühtlustamist kirikukalendris; arutati kaplaniteenistust puudutavaid küsimusi, EAÕK Kirikuvalitsuse struktuuri otstarbekust ning võimalikke liikmekandidaate, EAÕK Paldiski Püha Georgi koguduse eluga seotut (sealhulgas koostöövõimalusi MP EÕK kohaliku kogudusega), piiskop Eelija valiti Euroopa katoliku õigeusu kirikute foorumi delegaadiks. Käsitles laulatus salaste seotut, otsustas Püha Sinod, et **kih-lust ja lau-latust tuleb talitada koos**.

Püha Sinodi koosolekul 12. juulil 2010 arutati Ööriku EAÕK Püha Eelkäija Skiita juriidilist staatust, reglementeeriti Püha Sinodi sekretäri hr Madis Kolgi tööülesanded, otsustati alustada koostööd EAÕK Püha Platoni Seminari ja EELK UI vahel ning jätkata koostööd EAÕK Püha Platoni Seminari ja Tartu Teoloogia Akadeemia vahel, samuti valiti piiskop Aleksander delegaadiks Üleilmse Kristliku Foorumi Põhja- ja Baltimaade 2010. aasta kohtumisele Helsingis.

Püha Sinodi koosolekul 20. septembril 2010 moodustati Püha Sinodi juurde vaimulike komisjon. Komisjoni juhivad

pühitsetud piiskop Aleksander, liikmed on ülempreester Andreas Pöld (Pärnu ja Saare piiskopkond; komisjoni sekretär), ülempreester Mattias Palli (Tallinna peapiiskopkond) ja preester Stefan Fraiman (Tartu piiskopkond). Vaadati üle EAÕK 2011. aasta kalendri infoleheküljed. Otsustati korraldada EAÕK vaimulike koosolek esmaspäeval, 15. novembril Tallinnas Issandamuutmise peakirikus ning valmistati ette koosoleku päevakord. Otsustati moodustada Püha Sinodi juurde kirikukohtuliku eeluurimise töögrupp koosseisus piiskop Eelija (juhataja), ülempreester Aleksander Sarapik, preester Miikael Raissar ülesandega teha kindlaks, kas Sindi Jumalailmumise koguduse ja Seli-Tõstamaa Püha Vassilium Suure koguduse ning EAÕK Varahaldus OÜ vahel tekkinud olukorda on võimalik lahendada poolte vastastikusel kokkuleppel või on vaja kokku kutsuda kirikukohus. Kuulati ülempreester Andreas Põllu ülevaadet tema uurimustööst EAÕK usukannatajate kohta 1940–1953. Uurimus toetub Riigikogu õiguskomisjoni dokumentidele, Vello Salo raamatule „Valge raamat: eesti rahva kaotustest okupatsioonide läbi 1940–1991” ja MEMENTO raamatule „Kommunis-

mi must raamat”, samuti ülempreester August Kaljukose kataloogidele ja Siseministeeriumi dokumentidele. Püha Sinod tänas isa Andreast tehtud töö eest ja soovitas, et materjali suure mahu tõttu oleks esialgu piisav jätkata aastatel 1940–1941 kannatanute saatuse uurimist.

Hoiatus

EAÕK Püha Sinod annab teada: ajalehe Eesti Kirik (nr 33, 25. augustist 2010) rubriigis „Kiriku elu” Juune Holvanduse nime all ilmunud artikkel „Püha Vaim pühivad maalt minema parteilisuse”, mis konspekteerib ülempreester Emmanuel Kirsi poolt Tallinna Issandamuutmise peakirikus väidetavalt 2010 kevadel „vaimsetel otsingutel liikujale” peetud vestlusingis räägitut, väljendab mitmeid seisukohti, mis on vastuolus püha õigeusu õpetusega. Püha Sinod palub kirikurahval neid segaseid seisukohti mitte tõsiselt võtta ning aulise ülempreestri nime ettekäändeks tuues mitte järgida.

✦ Eelija,
Tartu piiskop

LAHKUS METROPOLIIT JOHANNES

Ülempreester Mattias Palli

1. juulil lahkus siit ilmast meie endine ülemkarjane, Nikea metropoliit Johannes.

Metropoliit Johannes, ilmiknimega Johannes Wilho Rinne, sündis Turus 16. augustil 1923. a luteriusku soome-rootsi perekonnas. 1948 lõpetas ta Åbo Akademi's (Turu rootsikeelne ülikool) teoloogia eriala. Ta täiendas ennast Inglismaal ja USA-s. 1966. aastal töötas ta mitmes koolis Soomes õpetaja ja direktorina.

1966 kaitses J. W. Rinne samas Åbo Akademi's doktoriväitekirja, mille teema oli anglikaani teoloogi William Temple'i arusaam jumalariigist. Samal aastal laskis ta end salvida õigeusu kirikusse ja läks doktorantuuri Tessaloonika ülikooli teoloogiateaduskonda, kus kaitses teise väitekirja teemal „Ühtsus ja ühetaolisus kirikus üleilmsete kirikukogude kaanonite valguses”.

1967. aastal pühitseti ta algul diakoniks ja seejärel preestriks ning sai arhimandriidi nimetuse. Ta kuulus Patmose evangelist Johannese kloostri vennaskonda. 1970 va-

liti ta abipiiskopiks ja sai Lapimaa piiskopi tiitli. 1969 sai temast Helsingi piiskopi asemik, 1970 Helsingi piiskop. 1972. aastast hakkas ta kandma Helsingi metropoliidi nimetust.

1987, pärast peapiiskop Paavali surma, valiti Johannes Soome õigeusu kiriku peapiiskopiks. Selles ametis oli ta kuni pensionile jäämiseni 2001. aastal. Lisaks esikarjaseks olemisele pidas ta mitmeid muid ameteid, nagu Soome oikumeenilise (= kirikute) nõukogu esimees, õigeusu kirjastusnõukogu esimees jne. Tänu teoloogilisele haritusele, tarkusele ning taktitundele oli ta kõrgelt hinnatud kirikutevahelises suhtluses nii Soome kiriku kui ka Oikumeenilise Patriarhaadi esindajana. Pärast pensionile minekut 2001. a andis Oikumeeniline Patriarhaat talle Nikea metropoliidi ja Bitüünia eksarhi aunimetuse. Mõnda aega oli ta ka sealse Püha Sinodi liige.

1990ndate alguses, kui kerkis üles autonoomse EAÕK taastamise küsimus Eesti pinnal, oli peapiiskop Johannes selle kindel toetaja. Ta pidas selles osas sidet ka Oikumeenilise Patriarhaadiga ja tal on väga palju teeneid selles, et autonoomia 1996. aastal Eestis kanooniliselt taastati. Konstantinopoli Püha Sinodi otsusega sai temast Eesti Kiriku metropoliidi asemik, millena ta te-

Metropoliit Johannes 2009. aastal piiskopmäärter Platoni mälestuspäeval Tallinna Issanda Muutmise peakirikus.
Foto: Ari Sirviõ

gutses 1999. a märtsini, kui seati ametisse metropoliit Stefanus.

Nagu paljud mäletavad, oli see väga keeruline aeg. Moskva Patriarhaat katkestas alguses armulauaühenduse Konstantinopoli ja meiega ning peapiiskop Johannes langes erilise meelepaha alla. Ka sisemiselt tuli alustada nullist ning palju oli nõutust ja lahkarvamusi. Selle kõige juures suutis ülemkarjane Johannes Eesti Kirikut juhtida, tõrjuda suuremaid rünnakuid ja valmistada ette püsiva esikarjase saabumist

Eestisse. Ka siis, kui metropoliit Stefanus 1999. a ametisse seati, jäi Johannes meie kiriku toetajaks, nõuandjaks ja sagedaseks külaliseks.

Metropoliit Johannes on jäänud meelde sõbraliku ja abivalmi inimesena, Kiriku pärimuse ja kanoonilise korra taganõudjana. Eesti Kirikus olid tema abi ja juhtimine eluliselt tähtsad nii autonoomia taastamise eelsel kui ka ja järgsel ajal.

Igavene mälestus – ollos iäti muistettu!

Metropoliit Johannese vaimne pärand

Arhimandriit Andreas Larikka

Soome Kiriku peapiiskop-emeeritus, Nikea metropoliit Johannes (1923–2010) oli märkimisväärne kanoonilise õiguse ja oikumeenilise liikumise asjatundja nii Soome mõttes kui ka rahvusvaheliselt.

Lahkunud ülemkarjane oli kogu hingest veendunud, et Õigeusu Kiriku ülesanne on alati säilitada, teoks teha ja edasi viia algkiriku usku, mille Jeesus Kristus oli andnud oma apostlite kaudu ja üleilmsed kirikukogud hiljem õpetuslausetena määratlenud.

Kiriku kanoonilisuse nõue ja kanoonilise korra tähendus Kirikus torkavad selgesti silma metropoliidi kreeka keeles kaitsitud ja 1976. a ka soome keeles ilmunud väitekirjas „Ühtsuse ja ühetaolisuse suhe Kirikus üleilmsete kirikukogude pärimuse valgu-

sel” ning albumis „Kirikuisade pärimus” (1984). Kirikul on kohustuslik pärimus, millele meie ja iga põlvkond oma kaasajal peab olema loovaalt kuulekas.

Tähelepanuväärse panuse andis valitseja Johannes ka oma artiklitega, mis ilmusid 1970ndatel aastatel Soome ajakirjas Ortodoksia. Nendes esitab ülemkarjane muu seas ka selle alatise põhimõtte, et Kiriku juhtimisse ja jurisdiktsiooniküsimustesse puutuvaid uusi ja olulisi otsuseid peavad langetama piiskoppidest koosnevad sinodid. Vanade kirikukogude katoolne pärimus on kogu Kirikule kohustuslik nii oma vaimu kui ka kirjatähte mööda. Selle peab võtma omaks tervikuna, ilma midagi ära võtmata või juurde lisamata.

Metropoliit Johannese mitmekülgne keeleoskus ja teoloogiline haritus andis talle võimaluse teenida Soome Kirikut ja ka Euroopa õigeusu kirikute emakirikut – Oikumeenilist Patriarhaati – mitmesugustes rahvusvahelistes ülesannetes.

Soome Õigeusu Kirik kaotas metropoliit Johannese haritud, hingestatud ja andeka ülemkarjase. Ent tema vaimne pärand jääb seal kaua elama. See kaotus puudutas Õigeusu Kirikut kogu maailmas. Oikumeenilise Patriarhaadi peasekretär arhimandriit Elpidofor Lambriniadis ütles, et me kõik oleme ühiselt leinas emakiriku nii tähelepanuväärse piiskopi lahkumise pärast.

Diakon Toomas Erikson perega, piiskop Eelija, diakon Vadim Rebase ja munkpreester Orenti (Mägi).

Foto: Evelyn Matrona Timuska

Üksteist hoida ja armastada

Diakoniks pühitseti Toomas Erikson

Sügav kummardus ja südamest tulev palve kõigi vendade ning õdede ees Salvitu Jeesuses. Olles värskest pühitsetud diakoniks, tahaksin esmalt tänu avaldada meie piiskop Eelijale, oma vaimulikule isale Orentile, kaasdiakon Vadimile, kallile ristiemale Matronale ja armastatud naisele Serafimale abi ja toetuse eest, mida nad on üles näidanud mulle rasketel hetkedel sel teel. Ma jään hingest lootma, et võin ka edaspidi neile toetuda.

Astudes keerulisel ja raskel ajal EAÕK vaimulike perre, loodan kogu vaimus, et meiega ei juhtuks nõnda, nagu Lunastaja mõistujutus (Mt 21:33-41) ja et me võiksime kindlad olla, et meile kasutada antud viinamäe rent on tasutud ning viinamägi ilusasti meie käes.

Lohutuseks ja manitsuseks on mul südames alati Jh 15:9-17 – ja seda nii rasketel kui ka helgetel aegadel. Üksteist hoida ja armastada, selles võib peituda edasimineku võti. Ei saa viinamäe eest hoolt kanda, kui juba rentnikud isekeski purelevad ja pinde vendade silmis näevad. Pahatihti kipume palkide varjamiseks oma silmis pöörama liigset tähelepanu kaasvendade pindudele. Et me ei oleks, nagu on öeldud 1Jh 2:9: Kes ütleb enese olevat valguses ja vihkab oma venda, on pimeduses siiaaani. Hoologem ja hoidkem üksteist, et kohtujärje ees oleks meil vendadest tuge ja lootkem, et taevariik oleks veel meie käes.

Alandlikult,
teie diakon Toomas

Diakon Toomas Erikson on sündinud 18. jaanuaril 1973, abielus, 25. detsembril 2009 pühitsetud Tartu Aleksandri kiriku lugejaks, 1. jaanuaril 2010 samas hüpodiaakoniks

ja 30. augustil 2010 diakoniks. Praegu Tartu Teoloogia Akadeemia üliõpilane. Lisaks teenimisele Tartu Pühade Aleksandrite koguduses aitab munkpreester Orentit Nõo Püha Kolmainu koguduse hooldamisel. Tooma jutus mainitud „keerulisuse ja raskuse” näitena – niivõrd kui see välja paistab otsekui jäämäe veepealne osa – võiks mainida munkpreester Orenti teenistuskeldu Tartu piiskopkonnas seitsmeks päevaks 26.06.10 – 02.07.10 (põhjusteta ja etteteatamata puudumine piiskopkonna vaimulike kokkusaamiselt), Vene Õigeusu Kiriku kohalikus jurisdiktsioonis sai 2. juulil 2010 pühade apostlite 39. ja 55. kaanoni alusel teenistuskeldu määramata ajaks ülempreester Igor Prekup. Püha Sinodi veerus võib näha figureerimas koguni hoiatust väärtust levitava vaimuliku eest.

✠ Eelija,
Tartu piiskop

Foto: Andres Ois

Oikumeeniline patriarh pidas ajaloolise liturgia Panagia Soumela kloostri

KONSTANTINOOPOL, 15. august, ANA – Tema Pühadus, oikumeeniline patriarh Bartholomeos I pidas ajaloolise liturgia Panagia Soumela kloostri Pontoses, praeguse Türgi territooriumil, milles osales suur arv palverändureid ja külalisi.

Liturgiast, mille patriarh pidas Pühima Jumalasünnitaja Uinumise pühal, võtsid osa 500 loa saanud palverändurit kloostri samal päeval külastanud 7000-st. Ülejäänud palverändurid võisid liturgiat jälgida massiivsetelt ekraanidelt. Lisaks palveränduritele Kreekast, Venemaalt, Ukrainast ja mujalt, osalesid liturgial mitmed parlamendisadikud nii Kreekast kui ka Venemaalt.

Panagia Soumela klooster. Foto: Nikolaos Manginas

Liturgial teenis Tema Pühadusega koos Drama metropoliit Pavlos ja Moskva Patriarhaadi vikaar, Podolski piiskop Tihon. Osalesid ka Kreeka suursaadik Türgis, Pontose regiooni omavalitsusjuhid ning organisatsioonide esindajad. Türgi võimud olid osalejate kaitseks taganud ranged turvameetmed.

Panagia Soumela ajaloolises ja kuulsusrikas kloostri liturgia teenimise palve esitas Türgi võimudele patriarh Bartholomeos, nimetades toimunut sillaks kahe rahva omavahelise usalduse vahel. Patriarh kõneles liturgia lõpul ka türgi keeles, märkides, et Soumela klooster on elanud meie keskel aastakümneid otsekui legend, kannatlikult, oodates oma aega.

Liturgia toimumine oli ajalooline sündmus, mida kajastas hulgaliselt välis-meediat. See kanti otse-eetris üle Kreeka kolmandas teleprogrammis ja Türgi avalik-õiguslikus telejaamas TPT. Kreeka peaminister Georgios Papandreou nimetas luba Soumela kloostri Jumalasünni-

taja Uinumise püha liturgiat pidada hea koostöö ja inimestevahelise rahu märgiks.

Türgi valitsus kinnitas oma luba teenida Panagia Soumela kloostri jumalikku liturgiat iga aasta Pühima Jumalasünnitaja Uinumise pühal. Tema Pühadus Bartholomeos I on kloostri 1600 tegutsemisaasta jooksul esimene oikumeeniline patriarh, kes on sel pühal Panagia Soumela liturgiat pühitsenud.

Näitus Halki teoloogiakoolis kannab kooli taasavamise lootust

KONSTANTINOOPOL, 12. september, Reuters – Näitus, mis avati kuni tänaseni Türgi võimude poolt suletud Halki teoloogiakoolis, on sealne esimene avalik üritus viimase 40 aasta jooksul ja kannab lootust, et kool uuesti avatakse.

Patriarh Bartholomeos näitusel.

Foto: Nikolaos Manginas

Näitus kannab nime „Mööda Istanbuli radu“ ning seal on eksponeeritud Istanbuli inspiratsiooni saanud kreeka kunstnike tööd. Näituse ühe kuraatori Anastasia Manou sõnul saadab näitus kõigile kutse: tulge ja vaadake klasse, mis vajavad tudengeid ja tahvleid, mis ootavad õpetajaid.

Näituse taiesed, mis kuu aja möödudes reisivad Ateenasse, kujutavad muuhulgas Bütsantsi Keisririigi tähtsaima pühakojaga Hagia Sofia vaateid. Ühes kooliklassis on ka mehe reljeef, kes 40 aastat tagasi soovis asuda Halki koolis õppetööle, ent sai kooli vaadata üksnes läbi aknaklaasi.

Nii Euroopa Liit kui ka USA administratsioon on aastaid Türgile survet avaldanud, et see annaks loa Halki saarel asuv ja 1971. aastal suletud kõrgem teoloogiline seminar uuesti avada. Euroopa Liit on nimetanud kooli sulgemist usuvabaduse piiramiseks ning mittemoslemite õiguste rikkumiseks.

Türgi omalt poolt on lükanud Halki kooli avamist edasi asjaolu tõttu, et otsuse kooli sulgemiseks tegi kohtuvõim ja Türgi püüab praegu kohtukorraldust reformida oludele vastavaks. Küll aga on Türgi meedia viidanud ühe põhjuse kooli sellele, et türklased ei ole saanud veel Ateenas avada mošeed.

Näitust külastas ka Tema Pühadus patriarh Bartholomeos I. Halki kloostri metropoliit Apostolos Danilidise sõnul olid näitusel nii kreeklased kui ka türklased teineteisele lähenemas, ja see annab lootust, et kool peatselt taasavatakse.

Küprose Kiriku Püha Sinod.

Küprose Õigeusu Kirik muutis põhikirja autokefaalia staatusele vastavaks

NIKOSIA, 10. september, OBL News – Küprose Kiriku Püha Sinod kinnitas oma ajalooliseks nimetatud istungil Kiriku põhikirja muudatused, mis sätestavad täpselt Küprose Õigeusu Kiriku autokefaalse staatuse.

Küprose Kiriku autokefaalsus tähendab, et Kirikul on rätulik kanooniline ja administratiivne iseseisvus ning Kirik valib endale ise nii preestreid kui ka piiskoppe. Küprose Kirikule anti autokefaalia juba Efesose kirikukogul 431. aastal ning Kirikut juhib Küprose ja Uue Justiniana peapiiskop.

Uue põhikirja kohaselt koosneb Püha Sinod 17 liikmest: 16 metropoliidist ja peapiiskopist ning see arv on piisav, et reguleerida kõiki Küprose Kiriku siseasju. Sinodil on tegutsemispädevus, ilma et oleks vaja kutsuda kokku niinimetatud Suurt Sinodit, kus lisaks metropoliitidele kaastuvad ka kõik Küprose õigeuspiiskopid.

Põhikiri sätestab nüüdsest ka kirikukohut pädevuse võtta vaimulikke vastutusele ning kuulutada nende suhtes vajadusel välja kirikukohut otsus. Piiskoppidel on võimalik Küprose kirikukohut otsus edasi kaevata Oikumeenilisse Patriarhaati.

Pühal Sinodil on Küprose Kirikus edaspidi võimalik kolmveerandilise häälteenamusega kutsuda ametist tagasi peapiiskoppi või ka metropoliiti juhul, kui too ei ole haiguse tõttu teovõimeline. Seni toimis see protsess kaasuste alusel. Näiteks kuulutas „Suur Sinod“ 2006. aastal välja valimised, et asendada aastaid Alzheimeri tõbe põdenud toonane peapiiskop.

Uus põhikiri sätestab ka uue piiskoppide ja peapiiskopi valimise korra ja metodoloogia. Kiriku liikmetele esitatakse kandidaatide nimekirja, kust nood valivad välja kolm. Kolm valitud esitatakse kandidaati-

dena Pühale Sinodile, kes salajasel hääletusel valib piiskopi või peapiiskopi.

Küprose Õigeusu Kirik alustas administratiivsete muudatuste struktuuri muutmist juba 2007. aastal, mil asutati uusi metropoliide ja valiti ning pühitseti juurde mitu vastset metropoliiti ja piiskoppi.

Jeruusalemma patriarh tegi visiidi Soome

HELSINGI, 14. september, ORT.FI – Tema Õndsus, Jeruusalemma ja kogu Palestiina patriarh Theofilos III tegi 7.-14. septembrini ametliku visiidi Soome Õigeusu Kirikusse, mille käigus külastas ka kloostreid ja kohtus Soome presidendiga.

Esimest korda Soomet külastanud patriarhi saatis seitsmeliikmeline delegatsioon. Patriarhi päevakavas kuulusid kohtumised Soome Õigeusu Kiriku juhtide ja vaimulikega ning jumalateenistused Joensuu, Valamo kloostri ja Helsingi Jumalasünnitaja Uinumise kirikus.

Patriarh Theofilos III visiidi kavasse kuulus ka pikem Ida-Soome külastus. Muuhulgas väisas patriarh seal paikneva Ida-Soome Ülikooli õppeaasta avaaktust ning osales Uue-Valamo kloostri eksilimineku 70. aastapäeva üritustel Heinävesil.

Visiidi lõpus kohtus Tema Õndsus Theofilos III Soome Vabariigi presidendi Tarja Haloneniga. Jeruusalemma patriarhi saatid ka paljud Soome kutsutud vaimulikud Vene Õigeusu Kirikust.

Patriarh Theofilos III ja Tarja Halonen.

Liturgia.

Õigeusu kirikupäevad Joensuus

Arhidiakon Justinus

11.–13. juunini toimusid Soomes Joensuus õigeusu kirikupäevad, kuhu Soome peapiiskop Leo oli kutsunud ka metropoliit Stefanuse ja teised meie piiskopid. Soome õigeusu kirikupäevad toimusid viiendat korda, sedapuhku oli peakülaliseks Konstantinoopoli patriarh Bartholomeos. Kuna ta on tuntud „rohelise patriarhina”, viitas ka päevade moto „Kirik – loodu lootus” keskkonnateemadele.

Paralleelselt kirikupäevade n-ö põhiprogrammiga toimusid Soome Õigeusu Noorte Liidu eestvedamisel ka noorte kirikupäevad, osad ettevõtmised kattusid, osad olid aga korraldatud just noortele ja lastele. Päevi täitsid ettekanded, kontserdid, töötoid, jumalateenistused, palvused ja erinevad kohtumised. Ka patriarhil oli noortega eraldi kohtumine. Päevade kõrgpunkt oli liturgia Joensuu spordihallis, mis oli ka päevade keskuseks, kõik suuremad üritused toimusid seal. Meie kiriku delegatsiooni kuulusid metropoliit Stefanus, piiskop Eelija, piiskop Aleksander, arhont Tõnis

Liturgia.

Rüütel, kantsler Martin Toon ja arhidiakon Justinus. Hiljem tuli Joensuusse ka ülempreester Aleksander Sarapik. Noorte Liidu delegatsiooni moodustasid preester Andrei Sõtšov abikaasaga, Kadri Alasoo, Ignatios Rand ja Mariann Prooses, päevadel viibisid ka meie Ööriku skiita kuuletujad Sofia ja Kristina.

Meie delegatsioon liikus patriarhi kava kohaselt, põhiprogrammist saime osa vaid pisteliselt, sest päevi täitsid mitmed ametlikud kohtumised, sh Joensuu linnapeaga. Patriarh pühitses ka Joensuu õigeusu

keskuse, mis asub sealse õigeusu seminari kõrval. Pühapäeval, 13. juunil lõppesid küll kirikupäevad, kuid meie läksime veel Valamosse, kus saime patriarhiga koos olla ja vestelda. Viimati oli selleks võimalus olnud kaks aastat tagasi, kui käisime Konstantinoopoli apostel Paulusele pühendatud konverentsil, mille järel Püha Sinod meie piiskopid valis. Pärast seda polnud patriarh aga juba pühitsetud piiskoppidega kohtunud ning nõnda oligi hea võimalus kõnelda, mis vahepeal meie kirikuelus toimunud.

Patriarh Bartholomeos lennuväljal.

Patriarh Bartholomeos ja EAÕK delegatsioon.

Fotod: Martin Toon

Foto: Toomas Pajula

Metropoliit Stefanus on Kihnu valla aukodanik

Toomas Pajula

Pühapäeval, 30. mail külastas metropoliit Stefanus taas Kihnu saart.

Pärast jumalateenistust andsid valla esindajad Paal Põlluste ja Ingvar Saare metropoliidile üle valla aukirja ja aukodaniku staatusega kaasneva Kihnu teki.

Märgatavalt liigutatud metropoliit tänas sõnavõtuga kogu Kihnu rahvast selletaolise tunnustuse eest, pidades tänukõne kreeka keeles. Metropoliidi jutu sisuks oli põgus tagasisaade tema kõige esimesele Kihnuskäigule ja suhte tekkimisele saarega. Metropoliit pidas südamest meele kõiki, kes on temaga kõrvuti Kihnu Nikolaose kirikus Jumalat kiitnud. Aga ta tänas ka kogu saare rahvast sõbraliku suhtumise eest tema kiindumusse Kihnu saarde ja elanikesse.

Tuledest valgustatud kirikus oli tunda pühitsetud õhkkonda. Tseremoonia lõppedes väljusid inimesed sügava rahutunde ja hea tuuga koduste pühapäeva-toimetuste juurde.

Foto: arhidiakon Justinus

Püha Saatse Vassili haud sai pühaku hauatähise

Preester Sakarias Leppik

See toimus tänavusel päänitsapäeval. Ehk püha suurmärter Paraskeva päeval ehk iljareedel. Kohe pärast Saatse kirikupüha piiskoplikku liturgiat asutasid metropoliit Stefanus, teeninud vaimulikud, koor ja palvelised end ristikäigule. Ent tänavu algas ristikäik teisiti kui tavapäraselt.

Setomaa oma pühaku, meie Kiriku õigeuslaste laste ja noorte taevase eestpalvetaja, Saatse püha Vassili haua juurde oli kerkinud maitsekas ja kaunis pühaku hauatähis – mustast metallist rõngasrist ühes kivist välialtariga, millel on võimalik ka liturgiat pidada. Värska vallavanema Raul Kudre kena ja sisuka kõne järel pühitses metropoliit Stefanus püha Vassili hauatähise aegadeks, mil tulevad vaevatud ja rõõmsad,

otsivad ja tänumeelsed, et paluda pühaku eestpalveid.

Me Kirik on eriti rõõmus ajal, kus vaimulik kasvamine rasketes oludes saab ainiti jõudu pühakute eestpalvetest. Nii on kerkinud samasugune pühaku hauatähis enne

Fotod: Merlin Lõiv

Saatse püha Vassili tähist ka Valka. Säälpuhkab Mulgimaa püha poeg – preester-märter Joann Pettai, kellelt paluvad eestpalveid Valgamaa, Lõuna-Tartumaa ja Mulgimaa usklikud. Loodetavasti saavad ka Mulgimaa kirikud endale Valga Joanni ikooni ning kogudused hakkavad enam

tähele panema oma kandi pühaku märtrikssaamise päeva. Setomaal püha Vassili ja püha Stefani, Mulgimaal püha Joanni päeva. Tunneme ju kuulsaid märtreid mujalt. On aeg tunda omi.

Õigeusu pühakodadest ja nende jäädvustamisest Eestis 21. sajandil

Jaanus Plaat,
Eesti Kunstiakadeemia rahvakunsti ja kultuuriantropoloogia õppetooli juhataja

Eesti Kunstiakadeemia rahvakunsti ja kultuuriantropoloogia õppetoolil on lõpusirgel aastaid kestnud teadus- ja fotoprojekt „Õigeusu kirikud ja kabelid Eestis”. Eesti Teadusfondi ja Eesti Kultuurkapitali toetusel toimunud projekti peamiseks väljundiks on õigeusu sakraalehitisi tutvustavad fotonäitused ja teaduslikult kommenteeritud kaheosaline fotoalbum „Õigeusu kirikud, kloostrid ja kabelid Eestis” eesti, vene ja inglise keeles (ilmub 2011. aasta algul, autorid Arne Maasik ja Jaanus Plaat), kus peaksid

kajastamist leidma peaaegu kõik õigeusu kirikud, kloostrid ja kabelid Eestis 2010. aasta seisuga. Projekti materjal (intervjuud, video, fotod) on kogutud 2007–2010 toimunud välitööde käigus, jäädvustatud on peaaegu kõik teadaolevad õigeusu kirikud või nende varemed, kabelid (sh seto tsässonad) ja kloostrid nii Eestis kui ka Petserimaa Vene poolel (Setomaal).

Septembris 2010 avati Tartus Eesti Kirjandusmuuseumis nimetatud projekti raames seto õigeusklike usuelule ja eeskätt nende sakraalehitistele keskenduv fotonäitus „Setomaa tsässonad ja kirikud 17.–21. sajandil”. 11. oktoobrist kuni 12. novembrini on see näitus avatud Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu fuajees (Rävala pst 10) ja rändab seejärel edasi teistesse Eesti näitusepaikadesse. Fotonäitusel on eksponeeritud arhitektuurfotograaf Arne Maasiku pildistatud 80 fotot kõigist Setomaa Eesti poolel asuvast 23 tsässonast ja 6

õigeusu kirikust. Fotode juurde käivad Eesti Kunstiakadeemia professori Jaanus Pladi tekstid kõigi Setomaal praeguse Eesti Vabariigi piires asuvate õigeusu kirikute ja tsässonate ning setode usuelu kohta, alustades Mandri-Eesti vanimast säilinud puidust sakraalehitisest Mikitamäe Tuumapühapäeva tsässonast (dendrodateeringu järgi ehitatud arvatavasti 1694. aastal) ja lõpetades veel Stalini eluajal religioonivaenulikkude Nõukogude võimu trotsides ehitatud Obinitsa ja Meeksi (Miikse) õigeusu kirikutega (ehitatud 1951–1953). Selle ja teiste projekti näituste kujundaja on Martin Siplane.

Eesti Kunstiakadeemia teadus- ja fotoprojekti peamiseks eemärgiks on jäädvustada fotodel ja uurida õigeusu puit- ja kiviarkitektuuri Eestis ja Petserimaal (ehitatud 14. sajandist kuni 21. sajandi alguseni). Projekti raames väljaantavat fotoalbumit kõigist Eesti õigeusu sakraalehitistest pole seni tehtud. Pildistatud objektide arhitekt-

tuuriline erinevus olenevalt ehitamise ajast ja eesmärgist ning paikkonnast ja paljude sakraalehitiste omapärane asend Eesti tänapäeva-maastikul (paraku ka varemetena) pole seni õigeusu pühamute puhul piisavat tähelepanu pälvinud. Näitused ja fotoalbum võiksid tähelepanu pälvida nii õigeusu, sakraalarhitektuuri ja kultuurihuviliste laiemas ringis kui ka kirikuloolaste, kultuuriuurijate, muinsuskaitsete ja kindlasti õigeusu koguduste poolt, kes võivad leida huvipakkuvat infot ja pildimaterjali oma koguduse ja kiriku kohta. Autorid oleksid osa oma missioonist täitnud, kui see projekt juhiks Eestis ka riigi rahajagajate tähelepanu paljude õigeusu sakraalehitiste hävinemise edasikestmisele 21. sajandi algul.

Projekti läbiviijad tänavad kõiki õigeusu koguduste liikmeid ja vaimulikke, kes on meid igati aidanud ja toetanud.

Vormsi saarel kiideti Issandat

Preester Jüri Ilves

Aastake on möödunud sellest päevast, kui taas üle mitme aastakümne õigeusu vaimulik elu Vormsi (Ussisaar) saarel elavnemise märke hakkas ilmutama. 2009. aasta 2. juulil sai teoks metropoliit Stefanuse visiit saarele, mil pühitseti sisse seni avalikkusele tundmatu sõdurite matmispaik. Kohtuti ka valla töötajatega ja luteri koguduse aktiiviga. Visiidist jäi kõlama inimeste soov taastada saarel Ülestõusmise kirik ja kogudus.

Kohalik õigeusklik aktiiv on asunud kirjutama projekte ja uurima kiriku taastamiseks vajalike vahendite leidmise võimalusi.

2009. aasta 5. septembril toimus esimene jumalateenistus Hullo seltsimajas, kuhu kogunes kuus inimest. Teenisid preester Jüri Ilves ja diakon Aabraham Tõlpt. Üheskoos vaadati filmi õigeusu ajaloo kohta Eestis ja asutati Vormsi Õigeuskiriku Taastamise MTÜ.

Selle suve südames, 17. juulil teeniti saarel üle kuuekümnepäevase taas jumaliku liturgiat. Kohalik suursündmus toimus Hullo Ülestõusmise kiriku varemetes. Kirikusse, mis Nõukogude perioodil oli kasutusel viljalaona ja on nüüdseks kolhoosi abihoonete keskel üsna armetus seisus, kogunes ühtekokku 17 inimest. Teenisid preester Jüri Ilves, diakon Aabraham Tõlpt, lugeja Tarassius Tõlpt ja lauljad Haapsalu Maria-Magdaleena kogudusest. Ühine palvemeel ja palvepaiga taasavastamisrõõm ühendasid meid Kristuse Ihuks. Pühast karikast said osa mitmed kohalikud inimesed, kes küll kunagi lapsepõlves õigeusku ristitud, kuid oma eelmist armulaualkäiku ei mäletanudki. Pärast liturgiat mindi üheskoos kalmistule, mis asub kirikust umbes 300 m loodes. Peeti hingepalve kahe säilinud haua juures. Seal puhkavad Jaan Spuhl-Rotalia (1859–1916), kohalik koolmeister ja sordiaretaja, kelle sulest on ilmunud muuhulgas raamat „Kodumaa marjad” (1912). Samuti Gustav Konstantin Kreek, kohalik kooliõpetaja ja helilooja Cyrillus Kreegi isa. Palvesse võeti kõik kalmistule sängitatud, kelle hauapaid on veel vaevu nähtavad.

Foto: Jüri Ilves

Lootuses ja usus vaatab saare väike õigeusklik kogukond meie Kiriku poole. Oodatud on eestpalved kiriku ja koguduse taastamiseks, samuti võimalik aineiline abi.

Esmaseks tööks on ajutise katuse ehitamine, et kirikus oleks võimalik teenida ka vihma korral.

26. augustil õnnistas Pärnu ja Saare piiskop Aleksander Pärnu Issandamuutmise katedraalkiriku ristid, mis kullati annetajate abiga üle ning pandi taas remondiga uue välimuse saanud kiriku katu-sele.

Foto: Indrek Aia

Tänavu suvel andis Vara vallavalitsus Eesti Apostlik Õigeusu Kirikule üle Välgü Püha Aleksander Nevski kirikuhoone. Tartu piiskop Eelija 5. juulil võtmeid vastu võtmas.

Foto: Martin Toon

Õõriku kiriku kellatorn on restaureeritud

Ülempreester Andreas Põld

Ligi kuu aega kestnud tööde käigus vahetati välja avariilise kellatorni plekk ja restaureeriti puidust osad, puhastati ja värviti torni rist, parandati ja värviti torniluugid ning krohviti ja värviti seinad. Tornikiivri sibulakujuga tipuosa oli olnud remontimata juba 110 aastat, auklik must plekk pärines restauraatorite sõnul torni ehitamise ajast. Kiivri puitosa oli aga tugevalt kahjustunud. Restaureerimistööde käigus sai kirik ka tänapäevase piksekaitse süsteemi.

Restaureerimistöid juhatas Jaanus Alliksaar. Tööd läksid maksma pool miljonit krooni. Raha sai EAÖK selleks riiklikust pühakodade programmist. Tafrixi poolt andis valminud kellatorni üle firma juhatusse liige Riho Metsla ja vastu võttis EAÖK kantsler Martin Toon. Juures viibisid veel Orissaare valla, muinsuskaitseamet, ko-

guduse ja Oõriku nunnakloostri esindajad. Kõik olid tehtud tööga rahul.

Oõriku kogudus avati 1846. a. Koguduse geomeetrilises keskpunktis Oõrikul valmis pühakoda 1873. a. Hiljem pikendati kirikuhoonet ja 1899-1900 ehitati juurde ka kellatorn. Koguduse jumalateenistused toimuvad kord kuus, lisaks talitused, mida pühakojas läbi viiakse. Kirikut kasutavad igapäevaselt ka Oõriku Eelkäija Ristija Johannese skiiitas elavad nunnad.

Esimene september, uue kirikuaasta algus

Kristuse kirik tähistab sel päeval indiktsiooni, mis Vana-Roomas tähistas „väljakuulutamist“ ja mis Kirikus tähendab kirikuaasta algust. See mõiste tuleb Rooma keisrite kombest võtta sel kuupäeval oma alamatelt sõjaväe ülevalpidamise maksu. Maksu suurus määrati kindlaks iga viieteist aasta tagant. Sellepärast nimetati indiktsiooniks ka 15-aastaseid tsükleid, mis said alguse Augustuse valitsemisajal kolm aastat enne Kristuse sündi.

Kuna septembrikuu on ka aeg, mil tuuakse aitaidesse põllusaaduste viljad, et valmistada uueks taimekasvutsüklikuks, oli paslik tähistada seda põllumajandusliku tsükli algust Jumala tänamisega loodusele osutatud helduse eest. Seda tegid juba juudid vana Seaduse ajal. Seitsmenda kuu esimesel päeval (ehk septembri alguses) tähistasid nad uusaastapäeva (Roš Hašana), katkestades kõik tööd, et pühenduda ainult „meeldiva lõhnaga“ ohverduste tegemisele ja Jumala ülistamisele (vt 3Mo 23:24-25).

Kristus, Jumala Poeg ja Sõna, aja ja ruumi

Looja, kõikide ajastute eeligavikuline kuningas – kes sai lihaks, et tuua kõik asjad taas kokku ja lepitada kõik inimesed, juudid ja paganad, üheksainsaks Kirikuks – kogus Endasse ka looduseadustele alluvad asjad ja selle, mis ta oli kirjaliku Seadusega välja kuulutanud. Sellepärast meenutamegi sel päeval, mil loodus valmistub alustama uut aastaegade tsükli, sündmust, kui Issand Jeesus Kristus läks sünagoogi, tegi lahti Jesaja raamatu ning luges kirjakohata, kus prohvet ütleb tema nimel: „Issanda Vaim on minu peal, seepärast on ta mind salvinud. Ta on mind läkitanud kuulutama

vaestele rõõmusõnumit, (...) kuulutama Issanda meelepärast aastat“ (Lk 4:18-19).

Niimoodi pöörduvad kõik üksmeelselt kokku kogunenud kirikud üheainsa kiituselauluga Jumala poole. Ta on üks oma loomuses ja kolm oma Isikutes, viibib igavesti õndsuses, hoiab kõiki asju olemises ning jagab alati loodule õnnistust. Kristus ise avab meile selle aasta väravad ning kutsub meid Endale järgnema, et osaleda Tema igavikulisuses.

✠ STEFANUS,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

„Ära saada meid kiusatusse“ (Mt 6:13)

Guy Lecourt, Rambouillet' küree, Versailles' diütsees

Kas ei aja kimbatusse see Isale suunatud pöördumine selles kõige pühamas palves, kuivõrd see pärineb Isa armastatud Pojalt? Miks peaks Jumal seadma meie ette kiusatusi ja katsumusi? Miks Ta riskib niimoodi meie kaotamisega?

Püha Jaakobus lükkab oma kirjas tagasi arusaama kiusatusse viivast Jumalast. „Ärgu kiusatav öelgu: „Jumal kiusab mind!“ Sest Jumalat ei saa kiusata kurjaga ja Tema ise ei kiusa kedagi“ (Jk 1: 13). Mida siis Jeesus ütelda tahtis? Mida ütleb Matteus meie oma evangeeliumis?

Teeme väikese grammatilise analüüsi! Kreeka sõna *eispherō* tähendab „sisse viima“ ning sellele järgnev *eis peirasmon* ehk „kiusatusse“ märgib kohta, kuhu viiakse. Kas Piiblis on siis olemas koht, mille nimeks oleks kiusatus, katsumus? On tõepoolest! Nimelt Moosese teises raamatus 17:7: „Ta pani sellele paigale nimeks Massa ja Meriba, Iisraeli laste riitu pärast, ja et nad olid Issandat kiusanud, öeldes: „Ons Issand meie keskel või ei ole?““ „Katsumus“ ongi selle koha nimi,

sest *massa* (*msh*) tähendabki katsumust (*peirasmon* kreekaakeelses Septuagintas). Nii et hoopis Jumalat „kiusatakse“, „panakse proovile“ Iisraeli laste sõnakuulmatusega, nende kahtleva küsimusega: „Ons Issand meie keskel või ei ole?“ Kas ei osuta see meie peale, kui me teeme läbi mõnd eriti rasket katsumust? „Mis olen ma Jumalale teinud, et minuga selline asi juhtus?“ Kas pole see teisel kujul sõnastatuna vägagi levinud inimeste huulil ja vaimus, kui neid jahmatab maailmas kõikjal esinev kurjus: „Kui Jumal olemas oleks, siis ta ei lubaks kõike seda!“ Kuid palve, mida Jeesus paneb meid ütleva, võiks olla selline: „Ära vii meid sinu kiusamisse, sinule vastuhakkamisse... näita, et sa oled siin.“ Jeesus kordab 95. psalmi 8.-9. salmi, mida kõik maailma vaimulikud ja usklikud paluvad igal hommikuteenistusel: „Ärge puudutage südant nõnda kui Meribas, nagu Massa päeval kõrbes, kus teie esised mind kiusasid, mind katsetasid, kuigi nad nägid mu tööd!“

Veel üks põhjus paneb mind Matteuse kirjakohta sellisel moel tõlgendama. Meie Isa palve teises osas on veel kaks palvet. Esimene: „Meie igapäevast leiba anna meile tänapäev“ kõlab sõna-sõnalt: „Meie üle-olemuslikku [*epiousion*] leiba anna meile tänapäev.“ Püha Hieronymus on tõlkinud *Vulgata*'s niimoodi: *Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie*. Mis on siis see „üleolemuslik“ või „supersubstantsiaalne“ leib? Kas

ei võiks mõelda leivale, mis toitis iga päev Iisraeli lapsi kõrbes, mannale (Jh 6:31-32)? Kas ei võiks mõelda, et Jeesus peab silmas „eluleiba“, oma Ihu (Jh 6:35)? Umbes aastal 200 kommenteerib kirikuksa Tertullianus oma „Traktaadis palve kohta“ Meie Isa palvet: „Pärast taevaseid asju, see tähendab Jumala nime, Jumala tahet ja Jumala riiki, tulevad maapealsed vajadused, millele Issand on samuti oma koha andnud ... Ometi tuleks ilmselt anda vaimsemat sisu nendele sõnadele: „Meie igapäevast leiba anna meile tänapäev.“ Sest Kristus on meie leib: „Mina olen eluleib“ (Jh 6:35), ütles Jeesus. Ning leib rähistab tema Ihu: „See on minu Ihu.““ Origenes kinnitab seda tõlgendust, liigendades sõna *epiousion* osadeks *epi* „peal“ ja *ousia* „olemus, substants“.

Võtkem nüüd Meie Isa palve neljanda pöördumise: „Vaid päästa meid ära kurjast.“ Sõna-sõnalt kõlab see: „Vaid päästa meid ära kurivaimu käest“, kurivaimuks aga on evangeeliumites kurat, Saatan.

Kordame niisiis üle need kolm palvet selles järjekorras, millises Jeesus nad esitab. Kas ei tuleta nad meile meelde kolme katsumust, mille evangelist Matteus esitab kiusatustejutustuses (Mt 4:1-11)?

Esimesele palvele vastab esimene kiusatus muuta kivid leivaks, kiusatus sooritada maagiline tegu, mille Jeesus tagasi lükkab,

tsiteerides Pühakirja kohta: „Inimene ei ela üksnes leivast, vaid inimene elab kõigest, mis lähtub Issanda suust“ (5Mo 8:3). Meie palves võiks seda ütelda ka niimoodi: „Meie Eluleiba anna meile tänapäev.“

Teisele palvele vastab teine kiusatus esitada Jumalale väljakutse, panna ta proovile, kasutades ära moonutatud tähenduses 91. psalmi 12. värssi, mida Saatan tsiteerib, olles pannud Jeesuse Templi harjale ja palunud tal end alla kukutada: „Sinu pärast käsib Ta oma ingleid ja nemad kannavad sind kätel, et sa oma jalga vastu kivi ei tõukaks“ (Mt 4:6). Mida Jeesus selle peale vastab? „Sina ei tohi kiusata Issandat, oma Jumalat“ (Mt 4:7). Ehk teisisõnu: „Ära vii meid sinu kiusamisse.“

Ning kolmas palve vastab kolmandale kiusatusele kummardada seda, kes on näiliselt kõikvõimas ning jagada temaga seda võimu. Jeesuse vastus on ühene: „Tagane, Saatan!“ millega kõlab kokku palve „päästa meid ära Kurivaimust.“

Nõnda oleksid sellises Meie Isa tõlkes koos „palved-vasturohud“ kolmele põhilisele kiusatusele, mille Jeesus ise läbi tegi ja milles ta võitjaks jäi! Ta näitab meile teed oma palve sisse, mida ta õhutab meid enda sisse võtma (ja miks ka mitte?): „Ära vii meid sinu kiusamisse, sinule vastuhakkamisse... näita, et sa oled siin.“

Фото: Геннадия Баранова

На Землю постоянно обрушиваются всевозможные катаклизмы: землетрясения, извержения вулканов, наводнения, цунами. На экране телевизора беспрестанно мелькают картины перевернутого мира и переживших ужас испуганных людей.

Видя все это, мы задаемся старым вопросом: почему? Почему Бог позволяет злу торжествовать? На этот вопрос невозможно дать удовлетворительного разумного ответа. Но мы можем утверждать лишь одно: Бог не создал страдание, Он не создал смерти. Он желал счастья Своему творению, но оно отвернулось от Него, решило жить самостоятельно. Следствием же этого ухода в себя, отпадения от Бога и греха, по апостолу Павлу, и явилась смерть.

Следует уточнить, что уже по закону Моисея страдания и несчастья, наступающие человека, это плод его собственного греха. Нужно также помнить о том, что когда мы встречаемся со страданием и смертью, мы стоим один на один с загадкой, которую в Библии называют «тайной беззакония» (2 Фес. 2, 7). Вспомним Иова, на которого обрушиваются всевозможные беды: он теряет свое имение, детей, здоровье. Иов кричит в отчаянии: «О! ночь та – да будет она безлюдна; да не войдет в нее веселье!» (Иов 3, 7). И все же он не сомневается, он говорит с надеждой: «А я знаю, Искупитель мой жив, и Он в последний день восставит из праха распадающуюся кожу мою сию, и я во плоти моей узрю Бога» (Иов 19, 25-26). Иов чувствует, что «нет между нами посредника, который положил бы руку свою на обоих нас» (Иов 9, 33). Этим посредником станет Иисус. Своим рождением Он примет плоть. Рождением Он совершенно примет человеческое естество, станет истинным Богом и истинным человеком.

Иов – не единственный. Во все времена были люди, которые не смогли сохранить живую веру, раздавленные «тайной беззакония». Они поняли, что Бог не может самовольно остановить тайну беззакония, ибо, создавая мир и человека, Он создал не легкоуправляемых роботов и не гладкую вселенную без катаклизмов, но мир, где человек свободен, где человек находит свою свободу в Боге. Богу не нужны рабы или машины, но друзья, которые способны чувствовать любовь. Любовь же не терпит принуждения. Если бы Бог в Своем всемогуществе захотел остановить эту тайну беззакония, то больше не произошло бы, конечно, ни одной природной катастрофы, но это был бы уже другой мир, в котором не было бы любви, потому что там не было бы свободы. Одного только Бог не делает, какими бы трагическими ни были последствия этого неделания, – Бог не принуждает человека к любви.

«Если бы Бог, предвидя зло, не посмел создать мира, потому что боялся зла, то зло было бы сильнее Его», – пишет Иоанн Дамаскин (VII век). Иными словами, творческий акт содержит в себе определенный риск, на который пошел Бог, поскольку Он любит человека.

В то же время, Бог не безразличен к нашим испытаниям и бедам, Он всегда рядом с тем, кто страдает. Вспомним слова Иисуса: «У вас же и волосы на голове все сочтены; не бойтесь же: вы лучше многих малых птиц» (Мф. 10, 30; см. также Мф. 6, 26). В глазах Бога каждое существо настолько же ценно, как и весь земной шар. Бог постоянно находится в сердцах тех, кого постигли суровые испытания. Бог с умирающими в их предсмертных муках, с ранеными в их страданиях, с теми, кто жестоко разлучен со своими близкими – во всевозможных бедах Бог всегда рядом с нами. «Его – море, и Он создал его, и сушу образовали руки Его» (Пс. 94, 5). Перед нами таинство Божие, которое присутствует во всех людях, но особенно в страдающих людях, и в природе, особенно тогда, когда «вся тварь совокупно стенает и мучится доныне» (Рим. 8, 22). И тогда все испытания, одного человека и всего мира, можно победить любовью во Иисусе Христе.

Герой романа Ф. М. Достоевского «Братья Карамазовы»

Алеша так отвечает своему брату Ивану, когда тот, зная о бесчисленных человеческих страданиях, отвергает образ любящего Бога: «Ты сказал сейчас: есть ли во всем мире существо, которое могло бы и имело право простить? Но Существо это есть, и оно может все простить, всех и вся и за все, потому что само отдало неповинную кровь свою за всех и за все». Всякий раз, когда Иисус возлагает Свою руку на нас, Он принимает на Себя наши беды, все наше страдание, несет это в Себе, когда Он добровольно идет на крест, ибо нет большей любви, чем отдать свою жизнь за тех, кого любишь. Поэтому можно смело утверждать, что боль человека становится болью Самого Бога.

Некоторые христиане склонны называть свои испытания (болезни, несчастные случаи, смерти близких и т.п.) наказанием Божиим. «Бог меня наказывает», – думают они, – «потому что я согрешил!» Какое заблуждение! Напротив, мы непреклонно утверждаем, что Бог не испытывает радости от наказания человека, Он желает ему добра и сопровождает человека в его испытаниях. Поучительна история, рассказанная евангелистом Лукой, о восемнадцати людях, которые погибли от того, что на них упала башня Силоамская (Лк. 13, 4-5). Христу задали вопрос о Божьей каре, и он ответил так: «Или думаете ли, что те восемнадцать человек <...> виновнее были всех, живущих в Иерусалиме? Нет, говорю вам, но, если не покаетесь, все так же погибнете».

Покайтесь и исправьтесь! Если мы заглянем внутрь себя, то зачастую увидим лишь выжженную пустыню, очень редко – милосердие. Откровенно говоря, наша внутренняя жизнь часто напоминает заброшенный пустырь, выжженный солнцем земной жизни и покрытый пылью житейских забот. Тут мы и дерзаем упрекнуть Бога и забываем о том, что мы лишь мало-помалу учимся воскрешать свою внутреннюю способность видеть Бога, видеть Его таким, каков Он есть, а не таким, каким мы его себе представляем.

В большинстве случаев препятствием к этому являемся лишь мы сами. Мы сами, считающие себя настолько важными, так высоко себя ценящими, мы становимся настолько самодостаточными, что закрываем Богу

открывающееся окно. Мы сами, а не Бог, на Которого мы списываем все беды мира, потому что мы думаем только о себе и о своем удобстве, как духовном, так и материальном.

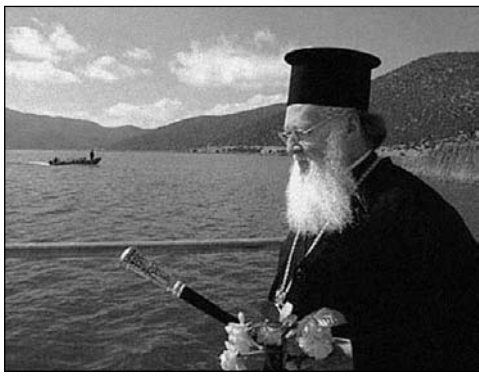
Более того, горе и беды, нас постигшие, начинают нас определять. Они становятся нашими, и мы застреваем в них. Они не позволяют нам двигаться вперед, открываться, подчиниться присутствию Бога, который желает нам лишь добра и иногда требует, чтобы мы смогли полностью отказаться от себя и своих жизненных взглядов, чтобы мы следовали за Ним с чистым сердцем, без самоуверенных предубеждений и сентиментальных привычек. Человеческому естеству свойственно отказываться от пути, который приведет его к миру, даже когда человек уже знает этот путь.

«Слово стало плотью», – говорит евангелист Иоанн (Ин. 1, 14). Бог воплощается. Бог принимает каждого человека как партнера в диалоге. Бог с нами как на радостном празднестве в Кане Галилейской, так и в страданиях в Гефсиманском саду. Он побеждает смерть и ад и указывает нам путь Воскресения, который часто может появиться перед нами неожиданно и остаться незамеченным. Через Него как смерть, так и жизнь имеют привкус воскресения. Он анти-смерть, и анти-смерть становится отныне местопребыванием мира.

Вера, доверие и надежда, несмотря ни на что, становятся благословением жизни, и этого-то благословения несомненно и жаждет наше общество.

Один режиссер снимал однажды – еще в советское время – с некоторым ироническим интересом одну христианскую общину в окрестностях города, тогда еще называвшегося Ленинград. Он заметил одну красивую молодую женщину: хорошо было бы снять ее крупным планом. Режиссер задал ей вопрос: «Что же, христианство делает Вас счастливой?» И женщина ответила: «Я страдаю, как и все. Христианами становятся не для того, чтобы быть счастливыми, а для того, чтобы быть живыми!»

✠ СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и всея Эстонии

Послание Патриарха Константинопольского Варфоломея в День защиты окружающей среды (2010)

✠ ВАРФОЛОМЕЙ

милостью Божией архиепископ Константинопольский – Нового Рима – и Вселенский Патриарх всей полноте Церкви – благодать и мир Создателя всей твари Господа и Спасителя Нашего Иисуса Христа

Возлюбленные о Господе чада, Уже более двух десятилетий назад наш приснопамятный предшественник Патриарх Димитрий, уже тогда пронзительно созревавший серьезность проблем, связанных с окружающей средой, а также ответственность Церкви за эту сферу, издал первое послание на тему защиты окружающей среды. В этом послании мать-Церковь официально объявляла 1 сентября – начало церковного года – днем молитвы за защиту окружающей среды и уведомляла об этом всю Церковь.

Стех пор наша Церковь в своей прозорливости призывает к аскетичности и моральному отношению к окружающей среде, черпая вдохновение в Предании. Она показывает, насколько важно, как с личной, так и с общественной точки зрения, наше участие в защите окружающей среды как доброго Божьего творения, унаследованного нами для общего пользования. Сегодня человечество, застигнутое небывалым финансовым кризисом, стоит перед множеством испытаний. Но эти испытания затрагивают не только нас как индивидов, но все человеческое общество. Это влияет на то, как мы понимаем окружающий нас мир и как мы в нем действуем, какими формируются наши ценности и приоритеты.

Важно отметить, что переживаемый миром глобальный финансовый кризис должен привести к пересмотру социально-экономической политики. Ее приоритетом, вместо погони за прибылью, должно стать гармоничное развитие окружающей среды. Будем всегда помнить о том, что может случиться со странами,

страдающими от финансового кризиса и бедности, такими, как, например, Греция, имеющая в то же время исключительные природные богатства: уникальные экосистемы, редкую фауну и флору, природные ресурсы, прекрасные ландшафты, щедрое солнце и ветер. Если экосистемы будут повреждены и погибнут, природные ресурсы исчерпаются, ландшафты будут уничтожены, а изменение климата приведет к непредсказуемым погодным условиям, то от чего будет зависеть экономическое будущее таких стран и всего земного шара?

Поэтому мы утверждаем, что сегодня жизненно необходимо объединить общественные и политические силы во имя изменения направления в сторону бережного отношения к окружающей среде.

Спозиции нашей Православной Церкви каждый человек несет личную ответственность за защиту окружающей среды как божественного и доброго творения, несмотря на материальные и экономические интересы. Сам Бог возложил на человека обязанность хранить и возделывать землю. Это напрямую

связано с каждым аспектом нашей повседневной жизни, и только имея в виду эти две заповеди мы можем гармонично сосуществовать с каждой частью творения и со всем тварным миром в целом.

Потому мы призываем всех вас, Возлюбленные о Господе братья и сестры, участвовать в великом и справедливом сражении во имя смягчения кризиса окружающей среды для того, чтобы предотвратить его наиболее ужасные последствия. Попробуем привести свою личную и общественную жизнь в гармонические отношения с потребностями экосистемы, чтобы любой вид фауны и флоры на земле и во всей вселенной мог жить, сохраняться и цвести.

1 сентября 2010

Возлюбленный во Христе брат и пламенный посредник перед Богом

✠ Патриарх
Константинопольский
Варфоломей

СКОНЧАЛСЯ МИТРОПОЛИТ ИОАНН

Протоиерей Матфий Палли

1 июля ушел в мир иной наш бывший предстоятель, митрополит Никейский Иоанн.

Митрополит Иоанн, в миру — Ян Вильхо Ринне, родился в городе Турку 16 августа 1923 в лютеранской шведско-финской семье. В 1948 окончил богословский факультет Академии Або (шведское высшее учебное заведение Турку). Затем обучался в Англии и США. В 1966 работал в ряде школ Финляндии учителем и директором.

В 1966 в Академии Або защитил докторскую диссертацию о понятии о Царствии Божием в богословии англиканского теолога Уильяма Темпла. В том же году был миропомазан и принят в Православную Церковь, тогда же поступил в докторантуру в университет г. Фессалоники на богословский факультет, где защитил вторую докторскую диссертацию на тему «Единство и единообразие в Церкви в свете канонов Вселенских соборов».

В 1967 был рукоположен в диаконы, а затем во иереи, получил титул архимандрита. Он принадлежал к числу братии монастыря святого евангелиста Иоанна Богослова на Патмосе. В 1969 был хиротонисан во епископа Лапландского, викария Карельской кафедры. В 1969 был избран заместителем епископа Гельсингфорского, в 1970 стал епископом Гельсингфорским. С 1972 – митрополит Гельсингфорский.

В 1987, после смерти архиепископа Павла, был избран архиепископом Карельским и всея Финляндии. В 2001 ушел на покой. Кроме архипастырской должности, он занимал также ряд других: был председателем Экуменического Совета Финляндии, председателем православного издательского совета и т.д. Благодаря своей богословской учености и мудрости, а также тактичности и интеллигентности, его высоко ценили в межцерковном общении как в Финской Церкви, так и в качестве представителя Вселенского Патриархата. После ухода на покой в 2001 получил почетный титул

старца-митрополита Никейского и экзарха Вифимии. Некоторое время был членом Священного Синода Вселенского Патриархата.

Когда в начале 1990-х появилась возможность для восстановления автономной ПЦЭ на эстонской земле, архиепископ Иоанн решительно поддержал нас. Он поддерживал также связь со Вселенским Патриархатом, и каноническое восстановление автономии ПЦЭ на родине в 1996 – это, во многом, его заслуга. Решением Святого Синода Константинополя он стал заместителем митрополита Эстонской Церкви. Эту долж-

ность он занимал до марта 1999, когда Предстоятелем ПЦЭ был назначен митрополит Стефан.

Многие из нас помнят, насколько трудным было это время. Московский Патриархат вначале прервал евхаристическое общение с Константинополем и с нами, а митрополит Иоанн впал в особую немилость. Нужно было начинать с нуля, было много недоумений и разногласий. При всем этом архипастырь Иоанн руководил Церковью, отбивал нападения и подготавливал прибытие постоянного предстоятеля в Эстонию. И после того, как митрополита Стефана в 1999 назначили архипастырем ПЦЭ, приснопамятный Иоанн остался опорой, советчиком и частым гостем нашей Церкви.

Митрополит Иоанн останется в нашей памяти дружелюбным, открытым и отзывчивым человеком, и в то же время требовательным блюстителем Предания и канонического права. Для нашей Церкви его помощь и руководство были жизненно важны до и после восстановления ее автономии.

Вечная память – *ollos iäti muistettu!*

1 (14) сентября — начало нового церковного года

Церковь Христова в этот день празднует индикт, что в Древнем Риме значило «объявление», а в Церкви обозначает начало церковного года. Понятие «индикт» происходит от обычая римских императоров взимать в этот день налог с подданных на содержание армии. Размер этого налога утверждали заново каждые 15 лет. Поэтому индиктом называли также 15-летние циклы, эта традиция возникла во время правления императо-

ра Августа за 3 года до рождения Христа.

В сентябре также заканчивают полевые работы и собирают урожай, готовятся к новому природному циклу. Начало этого нового сельскохозяйственного цикла уместно было начать с благодарения Бога за посланные щедрые дары. Это благодарение совершали уже иудеи во времена Ветхого Завета. В первый день седьмого месяца (сентября) евреи праздновали начало нового года (Рош Ха-Шана), воздерживаясь ото всех работ, чтобы посвятить это время приношению «благоуханной» жертвы и величанию Бога (Лев. 23, 24–25).

Христос, Сын Божий и Слово, Создатель времени и пространства, предвечный Царь всех эпох, ставший плотью, чтобы вновь соединить все и примирить всех людей, евреев и язычников, в одну-единственную Церковь, вобрал в Себя и то, что подчиняется законам природы, и то, что Он возвестил письменным Законом. Поэтому в этот день, когда природа готовится начать новый цикл времен года, мы вспоминаем то событие, когда Господь Наш Иисус Христос вошел в синагогу, открыл книгу пророка Исаии и прочел то место, где пророк говорит о Нем: «Дух Господень на Мне; ибо Он помазал Меня благовествовать нищим, <...> про-

поведовать лето Господне благоприятное» (Лк 4, 18–19).

Так все собравшиеся вместе церкви единодушно обращаются к Богу с хвалебной песнью. Он – един по естеству и троичен в Лицах, вечно пребывает в блаженстве, поддерживает бытие всех вещей и всегда преподает творению благословение. Сам Христос открывает нам врата этого года и призывает нас следовать за Ним, чтобы участвовать в Его вечности.

✠ СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и вся Эстонии

«Не введи нас во искушение» (Мф. 6, 13)

Ги Лекур, кюре Рамбулле,
диоцез Версаля.

Не смущает ли вас это обращение к Отцу в самой святой молитве, а ведь оно исходит из уст возлюбленного Отцом Сына? Зачем бы Отцу подвергать нас искушениям и испытаниям? Почему Он рискует нас потерять?

Святой апостол Иаков отвергает мысль о том, что Бог вводит в искушение: «В искушении никто не говори: “Бог меня искушает!”. Потому что Бог не искушается злом и Сам не искушает никого» (Иак. 1, 13). Но что же хотел сказать Иисус? Что говорит об этом Матфей в Евангелии?

Давайте сделаем небольшой грамматический анализ. Греческое слово *eisphero* означает «вводить», а следующее за ним *eis peirasmon* или «искушение» обозначает место, куда не следует «вводить». Есть ли в Библии место, которое называлось бы искушение, испытание? И действительно, такое место есть! Вот что мы читаем в книге Исход, глава 17, стих 7: «И нареку месту тому имя: Масса и Мерива, по причине укорения сынов Израилевых и потому, что они искушали Господа, говоря: есть ли Господь среди нас, или нет?». Итак, это место называется «испытание», так как масса – *massa* (*msh*) – и значит «испытание» (*peirasmon* в греческой Септуагинте). Получается, что

Бога «искушает», «испытывает» непослушание сынов Израилевых, их сомнения: «Есть ли Господь среди нас, или нет?». Не о нас ли это? Когда мы переживаем какое-либо особенно тяжелое испытание, разве мы не думаем: «За что мне это? Что я такого сделал Богу, почему это случилось со мной?» Разве это не то же самое, что срывается с уст людей, потрясенных злом, проявляющемся повсюду в мире: «Если бы Бог существовал, Он бы не допустил всего этого!» Но молитву, которую предлагает нам Иисус, можно интерпретировать так: «Не введи нас во искушение Тебя, в сопротивление Тебе... Покажи, что Ты здесь». Иисус повторяет 8–9 стихи 95 псалма, которые произносят все священнослужители и верующие за каждой утреней: «Не ожесточите сердца вашего, как в Мериве, как в день искушения в пустыне, где искушали Меня отцы ваши, испытывали Меня, и видели дело Мое».

К такой интерпретации этого места Евангелия от Матфея меня подталкивает еще одно обстоятельство. Во второй половине молитвы «Отче наш» есть еще два прошения. Первое: «Хлеб наш насущный даждь нам днесь». Если переводить дословно, это звучит так: «Хлеб наш над-сущный [*epiousion*] даждь нам днесь». Блаженный Иероним в Вульгате перевел так: «*Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie*». Что же это за «надсущный» или «суперсубстанциальный» хлеб? Не тот ли это хлеб, который ежедневно питал сынов Израилевых в

пустыне, манна небесная (Ин. 6, 31–32)? Нельзя ли предположить, что Иисус имеет в виду «хлеб жизни», Свое Тело (Ин. 6, 35)? Примерно в 200 г. Тертуллиан так комментирует молитву «Отче наш» в своем «Трактате о молитве»: «После небесного, то есть, после имени Божия, воли Божией и царствия Божия, она дает место прошению и о земных нуждах. <...> Хотя слова: «хлеб наш насущный (*quotidianum*) даждь нам днесь» мы (впрочем) более склонны понимать духовно. Ибо Христос есть наш хлеб, так как жизнь – Христос, и жизнь – хлеб. «Я» – говорит – «хлеб жизни» (Ин. 6, 35). <...> И Тело Его подается (*censetur*) в хлебе. «Сие есть Тело Мое» (Лк. 22, 19)». Ориген соглашается с этим толкованием, расчленяя слово *epiousion* на части *epi* – «над» и *ousia* – «сущность», «субстанция».

Рассмотрим теперь четвертое прошение молитвы «Отче наш»: «Но избави нас от Лукавого». Дословно это переводится так: «Но избави нас от Духа злобы», Дух же злобы в Евангелиях – это Сатана, Дьявол.

Повторим же эти три прошения в той последовательности, в которой Иисус их произносит. Не напоминают ли они нам три испытания, которые тот же евангелист Матфей описывает в рассказе об искушении Христа (Мф. 4, 1–11)?

Первому прошению соответствует первое искушение о превращении камней в хлеб, искушение сотворить магическое

действие, которое отвергает Иисус, цитируя Священное Писание: «Не одним хлебом живет человек, но всяким [словом], исходящим из уст Господа, живет человек» (Втор. 8, 3). В нашей молитве это же можно сказать и так: «Хлеб жизни даждь нам днесь».

Второму прошению соответствует второе искушение – бросить вызов Богу, испытать Его. Сатана искажает смысл цитируемого им 12 стиха 91 псалма, ставит Иисуса на крыло Храма и предлагает Ему броситься вниз: «Ангелам Своим заповедает о Тебе, и на руках понесут Тебя, да не преткнешься о камень ногою Твоею» (Мф. 4, 6). Что же отвечает Иисус? «Не искушай Господа Бога твоего» (Мф. 4, 7). Иными словами: «Не введи нас во искушение Тебя».

И, наконец, третье прошение соответствует третьему искушению: поклониться тому, кто внешне всемогущ, и разделить с ним эту власть. Ответ Иисуса: «Отойди от Меня, сатана» созвучен молитве «Но избави нас от Лукавого».

Таким образом, в нашем толковании молитвы Господней содержатся «прошения-противоядия» от трех главных искушений, которые Иисус сам испытал и победил! Он указывает нам путь к Своей молитве, которую Он призывает нас принять (и почему бы не последовать Ему?): «Не введи нас во искушение Тебя, в сопротивление Тебе... Покажи, что Ты здесь».

Monument "1000 – aastane Venemaa" Novgorodi Kremli.

Reiskiri marsruudilt Petseri – Novgorod – Pihkva

Tõnis Joarand

Häädemeeste Issandamuutmise kogudusel on saanud traditsiooniks korraldada juuli neljandal nädalavahetusel õigeusu kirikutega tutvumise ekskursioon. Sel aastal tehti Pärnu Reisibüroo kaasabil juba kuues väljasõit, sedapuhku marsruudil Petseri – Novgorod – Pihkva.

Teekond Häädemeestelt algas hommikul kell 6. Kui protseduurilised toimingud Lühamaa – Sumilkino piiripunktis läbitud, siirdusime Petserisse, sihiks Petseri Püha Uspenski klooster. Klooster on asutatud 1473. aastal, mil raiuti liivakivvi Uspenski kirik. Klooster tugevnes eriti iguumen Korneliuse ajal (1529–1570). Ajavahemikul 1558–1565 ehitati kloostrit ümbritsev 10 meetri kõrgune ja 2,5 meetri paksune kivimüür, mille üheksast tornist on säilinud kaheksa. Kloostriüel asuvad mitmed kirikud: Blagoveštšenskaja, Nikolai, Pokrovskaja ja Mihhaili kirik. Looduslikesse, hiljem suuremaks kaevatud koobastasse on maetud mungad. Kloostriesisel platsil on veel Neljakümne Usukannataja kirik ja

Usukannataja Varvara kirik. Petseri linn ise meenutab aga endiselt 1970–80ndaid.

Edasi jätkus teekond Irboskasse. See on üks vanimaid Vene linnu, rajatud 9. sajandil krivitšite kindlustatud asulana. Kroonikas on seda esmakordselt mainitud 862. aastal Slavjanskina, seoses legendiga varjaagi vürst Truvori valitsema asumisega. 1303. aastal hakati Zeravja mäele ehitama uut linnust.

Praegu restaureeritakse kindluse müüre. Süütasime küünlad Nikolai kirikus. Teekond jätkus mitmetunnise sõiduga Pihkva kaudu Novgorodi poole, mööda auklikku teed ja keset tohutuid Sosnovski karuputke välju. Hilisõhtuks jõudsimme Novgorodi Sadko võõrastemajja ja seadsime end kaheks ööks mugavasse majutuspaika sisse. Järgmisel päeval tutvustas kohalik giid Aleksei meile Novgorodi linna. Külasta-

Sofia katedraal Novgorodi Kremli.

Püha Kolmainu katedraalkirik Pihkvas.

Fotod: Mai Sepp

Puukirik Vitoslavitsi vabaõhmuuseumis.

sime Volhovi jõe vasakkaldal asuvat Novgorodi kremlit, saime ülevaate Sofia katedraali ajaloost ning tutvusime monumendiga „Tuhat aastat Venemaad”. Allakirjutanul oli võimalus osaleda ka Sofia katedraalis toimunud öhtuteenistusel.

Järgmisel päeval külastasime väikest kahekümne mungaga Püha Georgi (Jurjevi) kloostrit ja viibisime hommikul liturgial Georgi kirikus. Veel tutvusime Vitoslavitsi vabaõhmuuseumiga. Üle sai vaadatud ka rikkalik suveniiriturg ja kaasa ostetud vene kultuuriga seotud suveniire. Keskpäeval algas tagasisõit Pihkvasse, kus toimusid suurejoonelised linnapäevad ja Moskva Suur Teater esitas Nikolai Rimski-Korsakovi ooperit „Pihkvalanna”, mis jutustab Ivan Julma püüdest allutada Pihkva ja Novgorod. Külastasime Pihkva kremlit ja seal asuvat Püha Kolmainuse katedraali. Öhtuteenistusel teenis parkümmend vaimulikku ning Pihkva ja Velikije Luki metropoliit Jevsevi. Võimsalt ja pühalikult kõlas segakoori esituses kirikulaul, aukohal vürstinna Olga ikoon.

Pärast piiskoplikku öhtuteenistust alustasime tagasisõitu Häädemeestele. Südaööks olime heatujulistena kodus, et järgmisel päeval osaleda liturgial juba oma kodukirikus. Järgmisel aastal ootab meid ees reis Peterburgi ja Leningradi oblastisse.

Koosolemisest ja koostegemisest palvelaagris

Nele Katvel

Heina- ja lõikuskuu vahetuse paiku toimus Padisel isa Markuse ja Heleni juures taas palve- ja paastulaager, mis oli korraldatud mõeldes Kõigepühamale Jumalasünnitajale. Koosviibimise arutelude läbiv liin oli elu koguduses ja enesekeskne maailmavaade, ehk teisisõnu jagati mõtteid teemal, kuidas keegi näeb oma koguduses ja ehk mujalgi osaduse ja individualismi suhteid.

Oled sa kunagi endalt küsinud, milline on sinu roll osaduses? Oled mõelnud selle üle, milline on palve jõud, koospalvetamise

jõud? Milline on kirik siis, kui sinu koht seal on tühi? Olen viibinud mitmetel teenistustel, nii siin kui üle mere kloostis ja tean, et osadusel on palvetamises oluline koht. Palve jõud on suur. Ka palvelaagris, eriti ehk pühapäeval liturgial sain seda tunda: tähtis ei ole mitte koht, vaid inimesed, kes on koos ühes mõttes, ühel teel, ühes armus.

Vestlusringide käigus leidis nii mõnigi meist ennast ja sai enda kohta midagi uut teada. Eelkõige pani laagri teema ennast osaduses kõrvalt vaatama. Paljud asjad said selgemaks ja koju minnes olid kõigi peanupud värskeid mõtteid täis. Huvitav oli kuulda ka mõttemõlgutusi individualismi teemal. Mis on Jumala ees isekas tegu, mis mitte? Milliks tuled sina kirikusse? Milliste soovide ja ootustega pöördud sina Jumala poole? Kas

pole sa vahel nii isekas, et kaotad alandlikkuse ja ei oska enam selgelt mõelda?

Nagu kõnesõõridega ikka, kipuvad nad tavaliselt väga elavaks minema, kui inimesed aegamööda sõbrunevad. Tore oli õhtuti lõke ääres juttu jätkata. Lisaks vestlustele tehti suur töö ära ka maanteeäärse vana veetorni rämpsust puhastamisega – kunagi saab veetornist teeliste kabel. Käidi uudistamas Määrast meistrikoja, metsas mustikatega maiustamas ja mõni agaram jõudis isegi ujuma.

Siinkirjutaja jaoks oli ehk olulisim saada uusi sõpru ja kogeda osaduse jõudu. Mitmed sasipuntrad hakkasid koju kaasa võetud mõtetega koos lahti hargnema. Aitüma pererahvale võõrustamast ja loodan, et neilegi jäi midagi südamesse.